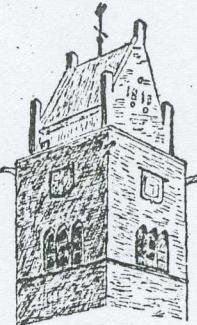

UT FOARFAERS TIDEN

Bydrage ta de skiednis fan Minnertsgea.

I.

Op 'e tocht fan Egypte nei Kanaän waerd it Israël ynkerpe alles hwet der barde yn it ûnthalde fêst to setten, om as den letter de soan oan de heit freegje scoe: „Hwet is dat?” dy text en útlech dwaen koe. Sa libbe de histoarje foart fan slachte op slachte en waerd mei de âld-histoaryske skiedskriuwing op klaeitafel en papyrusrol hjar skiednis fêstelein.

Is it wûnder dat der ek by ús Frysk folk in djipgeand langstme is nei it witten fan nwent der mei ús foarfaers bard is, en in yngeand oanfiterjen west hat en yette is om oan de neiteam by to bringen hwet der yn de rin fan de ieuwen ús folk wearfearn is?

„Us folk”. Hwent for ús is it net in frage oft der in „frysk folk, underskaet fan oare folken”, bïstiet.

Ek Fryslân hat syn oerlevering fan âlder op bern, syn klaeitafels, syn perkaminten, syn oarkinden, syn skiedskriuwing.

In allerlokkichst forskynsel is it det der yn ús tiden sa'n greaten niget is for det alles, en det lêste hat my moed jown om op in lytse ikker fan det wide fjild hwet ienfâldich wirk to dwaen.

Dy ikker is „Minnertsgea”. It eastlike doarp fan de gritenij Barradiel, mei hwaens doarpen en gehuchten wy mei safolle bânnen en tinzen forboun binne. Dêr is birrei gjin dyk of paed, of dêr stean ús foetleisten. Dêr habbe wy sleatsjeljept oan it Sibedykje, forlosboarte om de W(V)ikkerij, tipele en keatst by it tsjerkhôfstek, knikt op 'e pleinen, pylk- en bôgesketten yn it fjild, hofkesongen om huis en hear, omstrûnd yn hoeken en hernen, en ek namkerédt by de kachel. Letter, yn it „agrarysk haedstik” fan ús libben, habbe in great tal gewinten lân in plak yn ús ûnthalde krigien.

Mei ik yette efkes tobek nei it sleatsjespringen? Ik habbe it wol sjcen, mannich sleatsje is nou drcech, grêften binne sleatten wirden en sleatten grippels. Lykwols sleatten binne der yette genôch oerbleau. En habbe de bern yette hjar gymnastyk dêr? Op skoalle wier det dodestiids „contraband”, gjin jild en gjin tiid tink ik, mar wy redden ús der best bûten. Gymnastyk..., né... akrobatyk wier it derby. Bûkelje, stirtsjebrekke, radbrake, wettersline, stilstân en mei de boereploff. It sleatsje wiér eerst mar smel, dêr wier de earste sportklasse, en wier it yette to wiid, den waerd der in „paedtsje” yn makke, hwerfen dat mei gjin namme habbe. Fierderop, op it wiidst, dêr wierne de masters. Mar mei droege sokken kaem net ien thuis.

En as wy fierder dwaelden, mei de pols op it skouder, den seach de boer fan „Haitsmasteate” ús al kommen, en kaein hy mar efkes de finne út mei de âld Houn, dan wiisde ús kompas in oare wei út.

Wolkomme gasten wiernen wy net faek. Ek de boer fan „Great Hermana” hie ús yn 'e gaten. As wy yn de fierste grêft snoekestrûpten, den dûrre it ornaris net malle lang of hy hie ús yn it fezier. Mar hwet koenen dêr bazen lizze yn de kleare plakjes twisken de pompeblêdden. De swarte ringen om de griene rôgen, ik sjuch se yette lizzen mei de gleone kraeleagen, stoarend súnder doel, sa't it like alteast.

Ierdrykskindige sitewaesje.

Om yen de meast goede foarstelling foarmje to kinnen fen it Fryslân út de iere midsieuwen, fral ek fen Barradiel en binammen it noardlik diel, dêr't it ús meast om giet, moatte wy hwet fen de ierdrykskindige sitewaesje ôfwitte, en detoangeande is der by it folk folle misbigryp of hielendal gjin bigryp. Alde kaerten habbe by party Ijue deselde wearde as de mearkes en spoekforhalen út de âlde kroniken.

Det de Sudersé yn de iere midsieuwen net bistie en det de duneriege dizze lege lânnen hoede tsjin de Fryske Sé (de Noardsé) is wol it earste det wy ús yntinke moatte. Om it Fryslân fen do leinen gjin sédiken. De Middelsé, dy twisken Ferwerderadiel-Ljouwteradiel en Barradiel-Menameradiel djip de lânnen ynkrong oan't Snits en Boalsert ta, naem al it wetter op fen de hege lânnen fen East- en Súdwesthoeke, en makke de skieding út twisken Easter- en Westergoa. Mei hege floeden kaem it wetter folle fierder it lân yn as de kritten bigrinzge troch de lettere sédiken fen de Middelsé. De striid tsjin de sé, alteast de meast offensive, gung net tsjin de Noardsé, mar tsjin de Middelsé. Op de heechste en dértroch de feilichste plakken bouden de foarfaers de terpen, en fen dy terperigen ôf bounen se de striid oan tsjin it sâlte wetter, salang en sa fûl det se it bisluten hienen twisken de sédiken, dat is fen Hallum oer Stiens, Ljouwert, Roardahuzum, Snits, Tsjerkwert, Boalsert, Boazum, Easterwierrum, Marssum, Berltsum, Wier en sa binoarden Minnertsgea de griene dyk lâns nei Dykshoek.

De terpetiid, dy't mei it bigjin fen ús jiertelling yerset, rint oan't 1000—1100 ta, en yn dy twiskentiid moast der hiel hwet „groun forset” wirde. Minskene flyt en úthâlden hawwe hjir, sùnder de help fen de natûr, lyk as det by it oanmeitsjen fen de Middelsé it gefal wier, ûnbidich wirk dien. Is it wûnder det dêrtsien ieuwen mei mank west hawwe?

Hwa't de terpekaert fen Schuiling bisjucht, scil sjen det de ytlige terpen mar net yn it wylde wei boud binne, mar det der systeem yn sit en det hijsa yn rigen lizze. De hichte fen it lân en de driging fen it wetter scille hjir suver fensels it plak oanwiisd hawwe dêr't de terp of delsetting plak habbe scoe. En fen de iene terp nei de oare kaem forkear, kaem in paed, in dyk. Net in asfaltwei, gjin strjitwei en ek net in pûndyk, mar in wei troch de modder, in modderdyk.

De moderne minske fen ús tiid kin him dat biswierlik yntinke, mar scil it maklicher dwaen kinne as er mar ris neigiet ho't it fjirtich jier tobek gesteld wier mei de bûtendiken fen it doarp dy't nei de boerepleatsen en arbeiderswonten laetten. Yn'e simmer in foet moude en yn'e winter can de tsjellen ta troch de drek. Yetris fjirtich jier tobek en de greate wei nei de stêd seach der ek sa út. (De pûndyk fen Minnertsgea nei Tsjommearum waerd oanlein yn 1861. Sjuch Wumkes, „Stads- en Dorpskroniek”.)

Fral nei it suden op is it to merkbite det dy forbiningsdiken net allinne forkearsdyk wiernen, mar ek wetterkearing, hweretroch men den romten en rounten (hemrikken) krige dêr't it wetter net folle mear yn to bringen hie.

Ek nei it bidykjen fen de Middelsé hâldt de striid net op. Holpen troch de natûr grane de Ijue fierder. Hwet de sé nimit op it iene plak, jowt hja op it oare rynsk werom. Elk tij det it Flie en it Amelanner gat ynstrûst en om de noarder-igge fen Bärradiel kolket djip yn Fryslân op, nimt slyk mei, det him fêstset yn de greate pûde fen de sé op nei Snits en Boalsert. By stikken en beten wirdt der ynpoldere. En de sé hâldt oan en it folk stiet ré. Fen de iene wâl nei de oare twisken Easterwierrum en Raerd (it wier dêr tige smel) wirdt in „daem” lein, do fen Weidum nei Roardahuzum, do de Boksumerdaem, wer letter fen Marssum nei Ljouwert, hwer troch Ljouwert gjin séstêd mear is en oer Ritsumasyl en Berltsum of de Ie út oer Feintsum de sé birikke moat.

It rint nou nei de ein. Fen Bitgum nei Stiens is oan bar. Op in kaertsje út „It Alde Doarp” fen R. S. Roarda stiet oanteikene det dy dyk lein is foar 1398.

En nou it lêste greate stik, de wide delta fen Hallum nei Minnertsgea, wirdt droechlein yn it lêst fén'e 15e ieu en it bigjin fen de 16e. De gritenij „t Bildt” slút de rige fen „nijlânne”, dy't út it hert fen Fryslân wei hjar oaninoar skeakelje en dy't stik foar stik de sé ûntnommen binne. Ritsumasyl, Wierstersyl en Colkesyl, as de lêste sîlen, hienet hjar bitsjutting en tsjinst as séwarrend en skipskuttend bouwirk forlern. De namme allinne libbet as oantinken yette foart oan't hjoed de dei ta.

Wier nou de Middelsé in ôftakking fen de Noardsé, sels scil hja ek, yn de iere midsieuwen, loftes en rjuchts mei greate earms en wide en djippe slinken twisken de hegere lânnen ynkrongen wêze, torinnend yn marren en unlânnen, dy't ek yn lettere tiden lang ûn- en sompelân bleaun binne, en dy't pas do't ús foarmaars de „boezem” yn'e macht kriegen oan hjar wearde fen nou komme koenen.

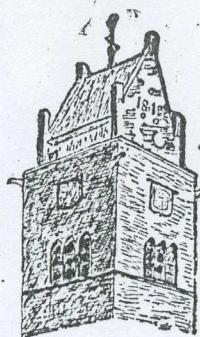
Om dy flakten riigje hjar ús terpen.

Wirdt forfette.

P. B. WINSEMIUS.

Bydrage ta de skiednis fen Minnertsgea.

II

Hwer en ho lizze ús terpen? En ho heech binne hja? En hwet habbe hja ús to sizzen?
Stelle wy ús de' sitewaesje op 'e nij foar. It séwetter fen de Middelsé krong by heechtij de slinken en marren yn. Sa'n slinke mei in poarsje leech lân der om ta hat grif it „Wiid” west. Yn it offisjele hjit it „Ried-stream”. Fen de Middelsé to Berltsum giet it oer Rie, Boer, Doaijum, Frentsjer, Geswertersyl en sa efter de Bierummen lâns nei Harns. En dêr bylâns, meast aan 'e noardkant, de marlannen. Foarst dy bisuden Minnertsgea, en fierderop by Trijemolen, Doaijumermar en op nei de Röppet.

Deun aan 'e súdkant fen it „Wiid” riigje de terpen hjar oan-inoar: It Kleaster, Rie, Boer, Doaijum, Frentsjer. Mar aan de noardkant neat fen soks. Dêr yn pleats' brede stripel lân det op folle plakken fier ûnder N.A.P. leit, en as it net fen de „boezem” ófsluten en ynpoldere wier, ek yn ús tiid djip ûnder wetter kaem to stean en op 'e nij marren foarmje scoe.

Sokke brede stikken mar en unlân skaetten de biwenners by âlds feninoar en elk libbe syn eigen libben. Sykje ek ris ien forbiningsdyk, ek nou yette, twisken de súdwal fen it „Wiid” yn de gritenijen Menameradiel en Frentsjerteradiel aan 't Doaijum ta, en de hegere lannen aan de noardkant (Minnertsgea, Firdgum, Tsjommearam). Ek leit it foar de hân det sa'n natuerlike skieding yn folle gefallen ek de lettere steatkindige grins warden is twisken de gritenijen.

Oft nou it iene doarp mear lêst hie fen it opkringende wetter of der mûglik ek aktiver foaroer stie as it oare, it mei yn dit forbân ús omtinken wol habbe det yn de 16e ieu yn Tsjommearam en Firdgum wettersteatkindige nammen gouwen dy't wy by Minnertsgea net oantreffe. Ik neam yn dit gefal Hogesyl. Yn it Beniciaelboek wirdt dy syl al neamd, howol't hja as sadanich hjar funksje dodestiids mûglik al net mear waernaem. Dêr stiet: „Noch vierdehalfe pondematen meden, leggende op die meden, die bloedige camp genoempt, wairvan Pieter Otthies vanwege Mijnheer van Lidlum ten Noorden ende ten Oosten ende Johan tot Hogesyl vanwege Jan van Gerbranda ten Westen naastleggers zijn”.

Ek wirdt gauris it wird „Hemmen” neamd, wylst men dat ûnder Minnertsgea nea fynt. „Noch dry pondemater op die meden wairvan Bouwe op die Clyouren ten Westen ende Claes op die hemmen ten Oosten naastleggers zijn”. „Noch een pondemaet saetlandt op Thiemarummer hemrik leggende”.

Hemmen, hemrikken en hemdiken...., warden dy't mei ynpolderjen en wetterkearing gearhingje. Ek op 'e Firdguimer mieden komt in hemriksmar foar, mar yn Minnertsgea fynt men dy nammen net.

Sa stadichoan binne wy hwet ófdwaeld. Wy geane nou wer nei ús terpdoarp Minnertsgea, en lizze de klam hwet op „terp”. De measte doarpen op 'e klazi binne saneamde terpdoarpen, bihalven dan fensels de Bildtdoarpen; dêr binne gjin terpen, like-min as yn it bêd fen de Middelsé. It doarp is boud op in greate of lytsere terp om de toer en tsjerke hinne, en de strjitten of strjitsjes rinne allegearre út op it sintrom: de toer en tsjerke.

Ik wol net græch sizze det Minnertsgea ien fen de moaiste en meast typyske foarmen jout fen soksoarte fen doarpen. Bitgum, Hallum, Marrum, Wierum, Metslewier, Ie, Ingwierrum sprekke better yn det opsicht, mar in terpdoarp is it sûnder mis. De Hegebûrren wiist dêr genôch op.

Ticht om it doarp hinne fine wy mear terpen. De greateste is wol dy fen Haitsmasteate efter Westerbûrren, neffens de topografyske kaert 2.8 M. booppe N.A.P. Hwet fierder op, it westen yn, by Hichtum en Hichtum sels (Orxmastate) ien fen 2.3 M. Den op nei de Moaije Peal, efkes Great Hermana foarby, ien fen 1.8 M. Ek it sintrom fen it âlde doarp is in terp, dêr't de Hegebûrren de krún fen útmakket.

Nou binne der mear terpen om en by it doarp, dy't wol net de namme fen terp hawn of hâlden habbe, mar dêr't it wol wis fen is det hja der yn de rin fen de ieuwen for boud binne. Yn de omgong hieten sokke stikken ek terp, yette yn de lette-midsieuwen. Sa hie Hear Alla Abbas, pastoar yn 1543, by syn greate boerkerij „tot die noorderend van deze fenne” in stik lân det „lanch skot” hiet „met Jarige terp”: Dan „achter die Pastoirshuis een terp groot drije ponsmatten, Tzjoelrefenne in 't Oest ende Zuidt, Fornijelanden in 't Noord ende West en die terp bruickt Pieter Gerbens”.

Nou wird dy stikken net mear terp neamd, mar do scil de namme in djipper bitsjutting hawn habbe as nou. Leech en heech wisten dy ljue tige to underskieden ek yn de taxaesje fen de hier. In sprekkend foarbyld dêrfen is hwet de pastoar fen Easterbierum by de opjefte fen syn lânhieren oanteikene ta rjuchtfear-diging fen de lege oanjefte: „Die pastorylanden plegen te gel-den xxiiij jaer te huur alheel xii goudgulden ofte daeromtrent, doe die soute wateren plegen te gaen ende nu zoo valt daarop groote skattinge ende andere swaerheid, waaronme niet altijd is als nu, want dy tijd die geweest is mach (kin) wedercomen”. Hy wol dêrmei sizze dat det lân swier bilêste is, tink mei dyk-lêsten, en det it troch it séwet ter faek misgewier hawn hat. Det binne de beide redenen hwerom 't it net folle hier opbringë kin. Men wit foarút ek net oft dy hege floeden of trochbraken wer-omkomme scille of net.

In terplân wier dodestiids in feilich bisit, en yn eardaere tiden ek in feilich úntwyk.

Op de einichste hoeke fen Barradiel laei Minnertsgea. Fierder op om 'e Noard en om 'e East sé en yetris sé. By kleare loften seach men op 'e utechte hoeke fen 'e gritenij om 'e Noard it Amelân, om 'e East de wâllen fen Eastergoa. Wis... yette mear yn 'e tiid tobek scil dêr it „Haf”lein habbe; in ûnwennige wetterwyldernis twisken de duneriege en it tsjinwirdige Fryslân, mar nou is it sé, dy troch de sêgatien oanbolderjen komt en op Barraadiels grounen ombeukt en bûtst.

Mar op de terpen, dy't al heger en heger makke werde, sit de lytse mienskip feilich.

Al gau scille der gûds west habbe dy't, op avontûr út, it fierderop bisochten, de marlannen yn, it wetter yn 'e miette. Ek dêr waerden hichten oanlein, ik scoe hast sizze úthôven. Op beide miedens fine wy se. Dy foarútskoude posten wierne oriëntearre op it doarp en it doarp wier oriëntearre op it suden, de Hearrewei lâns nei Firdgum, Tsjommearum, it Kleaster, de Bjirmen, Fen de iene terp op de oare.

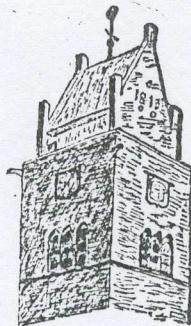
As âldheidkindige monuminten binne ús terpen net mei fen de moaisten. Spitiernôch scoe men sizze kinne. Hja binne net heech en net great. De heechste is amper 2.8 M. en mûglik 10-12 poumsmiet. De oaren folle leger en lytser. Oan de oare kant de Middelesé b.g.l., yn Eastergoa, binne folle heger en greater. Ryklik tweintich poumsmiet great en 7 M. heech. Greate monuminten for it wirk fen ús âffaers „habbe dat west”. Lykwols lit ús bliid wêze mei it mindere, dêr't wy yet by sizze kinne: monuminten „binne it yette hjoed de dei”. Oft it west hat de lytsens of idé legens of mûglik ek de minder goede groun dêr't hja fen opboud binne, de slopers habbe se yn wêzen littien. Hûnderten kearen hat de klok klipt oer it Fryske géa: „De terp te ... um is voor schepen geopend”, mar ús terpen binne deroan úntkommen.

Wirdt forfette,
P. B. WINSEMIUS.

Bydrage ta de skiednis fan Minnertsgea.

III.

Tsjerklik en boerelibben.

It wier alderhielen fen it jier 1543. Op it tsjerkepaed rinne yn drok petear de pastoar Alla Abbas, de vicaris Johannis Harmens, de prebendaris Hessel Gauckes en de Capelle-preester Offcke Offckes. Foar hjarren út rint mei in baernende fakkelen jonge geastlike, de koster Knilles Sytses. Hy ljochtet by om de fjouwer preesters oer it brechje fen de tsjerkhofsgréft to loadsen. Hja habbe by him yn de kosterij in gearkomste hawn, hwer't hja mei hjar fiven bispritsen habbe it bifellen de Lánfáldesse Maria fan Hongarije om opjefte fen it tsjerklik goed to dwaen, en

it Hof fen Fryslân hat by skriuwen fen 1 Novimber yette op haest oanstien.

Knilles Sytses giet, nei syn tsjinjend foarljochtsjen, nei de kosterij werom om de ljochten to dwosten en de doarren to skoat-teljen. De fjouwer oaren bliuwe op it plein bûten de gréft yn drok petear yette in skoftsje byinoar stean. Hjar wegen rinne dêr útinoar. Hear Johannis moat rjuchts of nei de Vicarij, Hear Hessel de Hegebûrren op en de beide oaren lofts of, Hear Alla midden yn it doarp nei de Pastoerij en Offckes moat oer Westerbûrren en de terp nei Haitsmastate, dêr't syn Capelle stiet.

"Kaerle bij der Gratiën Godts Roemsch (Romeinsk) Keyser" hat syn sister Maria ta lánfáldesse oansteld oer dizze lannen, en súnt er yn 1531 de bisskop fen Utert de wrâldske macht útnommen hat, by oare nije oarderingen ek it finansjele, d.w.s. it bilëstingstsel „herfoarme”, moat der op 'e.nij opjown wirde hwet der aan hier en rinte makke wirdt út it tsjerklik goed.

Lykwols, net de wrâldpolityk fen Karel en de gouvernan te hâldt de mannen aan de praet. Net de habsocht fen de wrâld en syn hearskers, mar de moeite en de soargen dy't hjarren útfiere regearstinzen op 'e lea skoud wîrde. Yn it earste binne hja passyf, mar yn it oare moatte hja wol aktyf wèze.. Op 'e gearkomsten is bipraet det se de hearskippen, de senioeres en de fromme âlde minskens riedplachtsje scille by it opjaen fen de miette fen it lân, en al ridlik gau giet nou it praet fen dizze boeren-geastliken oer de boerkerij. De kij moatte op stål, hwent hja frette mei fiif bekken. De mieden út en yn 'e marlânten kinne se al net mear bankje om it hege wetter, en ek de lege finne is mei de fûle sudewyn, dy't it wetter opjage hat, underflein.

"Ik set mines op stål", seit de pastoar tsjin de vicaris. Hwet tinkt Jo der fen?" „Hwet my der fen tinkt?" andert dy, „as ik de woartels en de rapen op 'e vicarij der út hab, dan giet it by my ek oan, mar Pier Siouckes, dy't it ompart hat, hat de hinnen mear as fol tsjinwirdich'en lit dat spil dêr mar wachtsje, wachtsje, det ik hab myn oar folk der mar oer gear set".

De pastoar makket in ein oan it petear. Hy wit det syn hûshâldster mei in hûsfol mânlijue, hierders en ompartbouwers op him sit to wachtsjen, en seit de oaren goejoun.

Yn de greatz foarkeamer sit it fol. It giet der lûdroftich om ta, en it dûrret net mâlle lang, of de pastoar sit der midden yn. De greate pong, dêr't er de hier yn gearfandelt, stiet by him op tafel.

Ljouw Jelgers wol hwet fen de hier of habbe, om it minne gewier. Pieter Gerbens wol in nije hikke habbe; hy liat lêst fen in oar syn skiep hawn, dy't út 'e finne britsen wierne. Sybren Douwes, mei syn dûbel lûd, de famylje eigen, moat jild barre for in rier, en de pastoar wol der hwet of tingje om't er in brek oan it bist foun hat. „Gjin praetsjes", duëtteart er, „jei it bist mar wer yn myn kampke".

En it bier det de hûshâldster tapet makket de lûden heger en de troanjes gleoner.

Sa scoe in histoaryske roman, dy't syn stoffe yn it Mennertsgea
fen 1543 siked, bigjinné kinne.

Boppe dit haedstik namen wy as opskrift in wündere gear-
stalling. It scil blike det dér reden for is.

Fen it doarps- en boerelibben foar de 16e ieu witte wy in
bitter bytsje óf. For ús en ús neiteam scil det wol in boek wéze
en bliuwe det, do't de tiid it folkskreaun hie, tichtflapt is en
opbirgen yn it archyf fen de ünbikende histoarje. Moeisum en
noedlik wirk is it, de structeur fen dat libben yn al syn foarm en
uttering foar eagen to krijen.

En hwet in lang tiidrek hat dat west. For ús, minsken fen de
20e ieu; liket de tiid dy't ús skaet fen de 16e ieu mearkes-eftige
lang en de foroaring op allerlei gebiet fantastysk, mar fen 'e 16e
ieu tobek nei de earste ieuwen fen ús jiertelling, do't ús foa
faers for it deistich brea en út wyld aventúr dizze uterste hem
om de Middelsé hirne bispieden en hjar hjir nei wenjen sett
do't de sé hjarren it fierdergean bilette, omfiemet in tiidrek d
trije, fjouwerkear salang is. De üntjowing fen dat libben, ste
yn syn barren en uterings, bliuwt forhoalen yn it tsjuster f
in fier, fier forline tiid.

En den, op in stuit, bigjint in nij boek, mei in nij haedsti
Iepenhertich, ienfáldich, wier. It iepent ús op it unforwach
de heimenissen fen hwet yn sechsjin ieuwen wirden en groe
is, en set dat yn it kleare deiljocht. En it bigjint foar ús nij
gjirrige eagen to libben; op 'e terpen en op 'e miedens sjug
wy de bidders op fryske groun, de gernieren en de koumelke.
Oant yn de nammen ta sjugge wy klear ús komóf.

De jiertallen 1511 en 1543 binne for it gearstellen fen
doarpsskiednis fen great bilang. It earste om't de Saksyske ha
toch, as fortsjinwirdiger fen de Keizer, it biléstingstelsel op
helling sette, itjinge in tradysje krike hat mei in taei libben.
twade allyksa. Ut Brussel wei hat de lánfáldesse Maria f
Hongarije, de sister fen de Keizer, alles yn rep en roer.
beide gefal'en moatte it lán en de hierwearde dérfen opjo
wirde. Yn 1511 alles en fen el'kenien, yn 1543 allinne it kleast
goed, hwet de tsjerkfálden ûnder hjarren-habbe, hwer't de
stoar it biwáld oer en de ynkomensten fen hat, en allyksa det i
de vicaris, de prebendaris en de koster. It earste is opteikene
it „Register van den Aanbreag”, it twade yn it „Benicia
boek”.

Toer en tsjerke stienen yn it sintrom fen it terpdoarp,
alle strjitten rounen dér op út. Hwet in sprekend byld fen
sintrale plak det de godstsinst en it tsjerklik libben dodesti
ynnamen mids it folkslibben yn it mieré en yn it libben fen
inkeling yn it bysúnder. Hwet is der rom en myld jown oan
tsjerke. Hwet in offers fen tankberheit binne der brocht. H
in barmhertichheit is der dien. En liet de wráldpolityk fen
wráldhearskers, dér't ek Fryslân him ûnder deljaen moast, fe
hab sucht en eigenbilang sjen, hwerby it bilang fen de dyna
númer ien en it bilang fen it folk, as dat net alhiel útsletten w
dan dochs tige secundair wier.... yn it godstsinstich libben ri
de fruchten fen in eardere bloei.

Wirdt forfette.

P. B. WINSEMII